

Boodschap van paus Franciscus

aan de deelnemers aan het 28ste Algemeen Kapittel van de Salesianen van Don Bosco

Valdocco, 16 februari - 4 april 2020

5 Beste broeders!

Ik groet jullie heel genegen en ik dank God dat ik, zelfs van op afstand, met jullie een moment kan delen in de weg die jullie aan het afleggen zijn.

10 Het is veelbetekenend dat, na enkele decennia, de Voorzienigheid jullie ertoe gebracht heeft het Algemeen Kapittel in Valdocco te houden: de historische plaats waar de herinnering blijft leven aan de stichtingsdroom van Don Bosco die zich concretiseerde in de eerste stappen die hij hier zette. Ik ben er zeker van dat het geluid en de stemmen van het oratorio de mooiste muziek zal zijn, de meest afdoende ook om de Heilige Geest toe te laten het charismatisch geschenk van uw stichter te doen herleven. Sluit de ramen niet voor dit achtergrondgeluid. Laat het jullie vergezellen om jullie alert te houden en onversaagd in jullie onderscheidingsproces. Laat deze stemmen en gezangen bij jullie ook de gezichten oproepen van vele
15 andere jonge mensen die, om verschillende redenen, als schapen zonder herder zijn (vgl. Mc 6:34). Dat lawaai en deze rusteloosheid zullen jullie attent en wakker houden tegenover elke vorm van zelfverdooving en jullie helpen op creatieve wijze trouw te blijven aan jullie salesiaanse identiteit.

De gave doen herleven die jullie ontvangen hebben

20 Nadenken over de figuur van de salesiaan voor de jonge mensen van vandaag houdt in te aanvaarden dat we ondergedompeld zijn in een tijd van verandering, met alle onzekerheid die daarmee gepaard gaat. Niemand kan met zekerheid en precisie zeggen (als dat ooit mogelijk is geweest) wat er in de nabije toekomst zal gebeuren op sociaal, economisch, educatief en cultureel vlak. De instabiliteit en de 'veranderlijkheid' van de gebeurtenissen, maar vooral de snelheid waarmee de dingen elkaar opvolgen en gecommuniceerd worden, maakt dat elk vooruitzicht gedoemd is om zo snel mogelijk opnieuw
25 geformuleerd te moeten worden (vgl. *Veritatis gaudium*, nr. 3-4). Dit perspectief komt nog scherper naar voren door het feit dat jullie werken vooral zijn afgestemd op de wereld van de jongeren, die van nature een wereld in beweging en in voortdurende transformatie is. Dit vereist een dubbele openheid: openheid ten aanzien van de jonge mensen en hun noden en openheid ten aanzien van de Geest en van alles wat Hij wil transformeren.

30 Verantwoordelijk omgaan met deze situatie - zowel persoonlijk als gemeenschappelijk - houdt in dat we loskomen van een retoriek die ons voortdurend doet zeggen "alles verandert" en die, door dit steeds maar te herhalen, ons uiteindelijk doet vastlopen in een verlammende traagheid die aan jullie zending de openheid ontnemt die eigen is aan leerlingen van de Heer. Dergelijke traagheid kan zich ook manifesteren in een pessimistische blik en houding tegenover alles wat ons omringt: niet alleen de veranderingen in de samenleving maar ook in de eigen congregatie, bij de medemensen en in de Kerk. Zulke houding eindigt
35 met het 'boycotten' of beletten van ieder antwoord of alternatief proces, of met het tevoorschijn doen komen van het tegenovergestelde: een blind optimisme dat de kracht en de nieuwigheid van het evangelie buiten spel zet, dat belet de complexiteit van bepaalde situaties concreet te onderkennen en verhindert profetisch op te treden zoals de Heer ons uitnodigt. Noch pessimisme noch optimisme zijn gaven van de
40 Geest omdat beide hun oorsprong hebben in een visie waar de mens zichzelf als referentie neemt en alleen telt op eigen kracht, eigen talenten en bekwaamheden, zodat we niet kunnen kijken naar wat de Heer wil en kan realiseren onder ons (cf. *Christus vivit*, nr. 35); noch een aanpassing aan de gangbare culturele trends noch een vlucht in een heroïsch maar voorbijgestreefd verleden. In tijden van verandering is het goed vast te houden aan de woorden van Paulus aan Timoteus: "Daarom herinner ik er jullie aan Gods

45 genadegave te doen herleven die in jullie is door de oplegging van mijn handen. God heeft ons inderdaad geen Geest van verlegenheid gegeven, maar van kracht, liefde en wijsheid" (2 Tim 1,6-7).

Deze woorden nodigen ons uit een contemplatieve houding te ontwikkelen die in staat is de belangrijkste en cruciale punten te identificeren en te onderscheiden. Dit zal helpen de weg te gaan met de geest en de typische inbreng van de zonen van Don Bosco en, net als hij, een "krachtige culturele revolutie" tot stand te brengen (*Laudato si'*, nr. 114). Deze contemplatieve houding zal jullie in staat stellen jullie eigen verwachtingen en programma's te overstijgen en te overtreffen. We zijn mannen en vrouwen van geloof, wat veronderstelt dat we gepassioneerd zijn door Jezus Christus; en we weten dat zowel ons heden als onze toekomst doordrenkt zijn van deze apostolisch-charismatische kracht die ons oproept door te dringen tot het leven van veel verlaten en in gevaar verkerende jongeren, arm en behoeftig, uitgesloten of opzij gezet, beroofd van hun rechten, van een thuis ... Deze jonge mensen wachten op een hoopvolle blik die ingaat tegen elke vorm van fatalisme of determinisme. Ze wachten tot ze oogcontact hebben met Jezus die hen vertelt "dat er in alle duistere en pijnlijke situaties [...] een uitweg is" (*Christus vivit*, nr. 104). Hierin bestaat onze vreugde.

Noch pessimistisch noch optimistisch is de salesiaan van de 21ste eeuw een man die vervuld is van hoop omdat hij weet dat de Heer die de kern van zijn leven is, alles nieuw kan maken (Cf. Apok 21,5). Dat alleen zal ons redden van een houding van berusting en defensieve overlevingsdrang. Dat alleen zal ons leven vruchtbaar maken (cf. homilie van 2 februari 2017) omdat het toelaat dat de ontvangen gave nog steeds wordt ervaren en uitgedrukt als 'goed nieuws' voor en met de jongeren van vandaag. Deze houding van hoop kan educatieve processen tot stand brengen die een alternatief zijn voor de heersende cultuur die in veel situaties - door extreme armoede of door overvloed die in sommige gevallen even extreem kan zijn - leidt tot de verstikking van de dromen van onze jonge mensen zodat ze veroordeeld worden tot een oorverdovend, sluipend en niet zelden verslavend conformisme. Jullie moeten geen mensen zijn die groot succes willen oogsten, ook niet van het soort dat voortdurend aan de alarmbel trekt, maar opgewekte en hoopvolle mannen en vrouwen, geen automaten maar ambachtslieden; in staat "andere idealen aan te bieden dan die van de wereld: getuigen van de schoonheid van edelmoedigheid, dienstbaarheid, zuiverheid, doorzettingsvermogen, vergeving, trouw aan onze persoonlijke roeping, gebed, strijd voor gerechtigheid en algemeen welzijn, liefde voor de armen en sociale vriendschap." (*Christus vivit*, nr. 36).

De "Valdocco-optie" van jullie 28ste Algemeen Kapittel is een goede gelegenheid om jullie te toetsen met de bronnen en de Heer te vragen: *Da mihi animas, coetera tolle*¹. Haal vooral weg (*tolle*) wat gaandeweg bestendigd en tot routine verworpen is en wat, ook al is dat vroeger een adequaat antwoord geweest, nu een beletsel is om de salesiaanse aanwezigheid in verschillende situaties van jullie zending op een evangelisch significante wijze vorm te geven. Dit vraagt, van onze kant, dat we de angsten en bezorgdheden overwinnen die kunnen voortvloeien uit de overtuiging dat het charisma herleid kan worden tot of geïdentificeerd kan worden met bepaalde werken of structuren. Trouw het charisma beleven is iets dat veel rijker en uitdagender is dan eenvoudigweg bepaalde huizen of activiteiten te verlaten of aan te passen. Het vraagt een *mentaliteitsverandering* met betrekking tot de te realiseren zending.²

¹ Dit motto heeft de eerste salesiaanse missionarissen diep gekenmerkt. Ik herinner me de brief van Don Giacomo Costamagna aan Don Bosco waarin hij, nadat hij hem had verteld over de moeilijkheden van de reis en de verschillende mislukkingen waarmee ze te maken hadden gekregen, tot slot zei: "We vragen unaniem maar één ding: snel naar Patagonië te kunnen gaan om talloze zielen te redden". Het besef gezonden te zijn om 'zielen' in de buitenwijken te zoeken en elke schijnbare mislukking te blijven overwinnen, is een basiskarakteristiek en een confrontatiepunt voor het charisma dat uitgedrukt wordt in "*Da mihi animas, coetera tolle*".

² We herinneren ons de vermaning van de Heer: "Jullie houden zich vast aan de traditie van mensen, terwijl jullie daarmee het gebod van God negeren." (Mc 7,8).

De "Valdocco-optie" en het geschenk van de jongeren

- 85 Zoals de *Geschiedenis van het Oratorio* aangeeft, ontstond het salesiaans Oratorio en alles wat daaruit voortkwam, als antwoord op het leven van jonge mensen met hun concreet gezicht en geschiedenis. Ze brachten die jonge priester in beweging die niet neutraal of immobiel kon blijven tegenover wat zich rond hem afspeelde. Het was veel meer dan een gebaar van goede wil of edelmoedigheid en ook veel meer dan het resultaat van een studieproject over de "numeriek-charismatische haalbaarheid". Ik zie het als een
- 90 daad van permanente bekering en een antwoord aan de Heer die, moe van het kloppen aan onze deuren, wacht tot we Hem gaan zoeken om Hem te ontmoeten ... Of hij wacht tot we Hem buiten laten als hij van binnenin klopt: bekering die Don Bosco's hele leven en dat van wie dicht bij hem stonden omvatte (en overhoop gooide). Don Bosco kiest er niet alleen niet voor zich af te zonderen van de wereld om de heiligheid te zoeken, maar hij laat zich interpelleren en kiest hoe en in welke wereld hij aanwezig wil zijn.
- 95 Door de wereld van verlaten kinderen en jongeren zonder werk of opleiding te kiezen en te aanvaarden, konden ze tastbaar het vaderschap van God ervaren en kregen ze instrumenten om hun leven en hun geschiedenis te vertellen in het licht van een onvoorwaardelijke liefde. Zij hielpen op hun beurt de Kerk haar zending te hervinden: "De steen die door de bouwers werd verworpen, is de hoeksteen geworden" (Psalm 118, 22). In plaats van passief te blijven of louter toeschouwers te zijn van het zendingswerk,
- 100 werden ze vanuit hun situatie - veelal die van 'religieus ongeletterden' en 'sociaal analfabeten' - de hoofdrolspelers van het hele stichtingsproces.³ De salesianiteit wordt juist geboren vanuit die ontmoeting waaruit profetieën en visioenen kunnen ontstaan: de beste kwaliteiten verwelkomen, integreren en doen groeien als een geschenk voor de anderen, vooral voor hen die gemarginaliseerd en verlaten zijn en waarvan niets meer wordt verwacht. Paulus VI zei: "De Kerk die evangeliseert, begint met zichzelf te
- 105 evangeliseren ... Dit betekent, kort gezegd, dat ze altijd moet worden geëvangeliiseerd als ze de frisheid, de vaart en de kracht wil behouden om het evangelie te verkondigen" (*Evangelii nuntiandi*, nr. 15). Elk charisma heeft er nood aan vernieuwd en geëvangeliiseerd te worden, en in jullie geval vooral door de armste jongeren.
- De gesprekspartners van Don Bosco gisteren en van de salesiaan vandaag zijn niet slechts ontvangers van
- 110 een vooraf geplande strategie, maar levende protagonisten van het Oratorio dat tot stand moet komen⁴. Via hen en met hen toont de Heer ons zijn wil en zijn dromen.⁵ We zouden hen medestichters kunnen noemen van jullie huizen, waar de salesiaan expert zal zijn in het bijeenroepen en op gang brengen van dergelijke dynamieken zonder er zich heer en meester over te voelen. Een eenheid die ons eraan herinnert dat we een "naar buiten gerichte Kerk" zijn en die ons mobiliseert een Kerk te zijn die haar veilige, zekere
- 115 en soms geprivilegieerde posities opgeeft om in de minsten de typische vruchtbaarheid van het Koninkrijk van God te vinden. Het gaat niet om een strategische maar een charismatische keuze, een vruchtbaarheid die steunt op het kruis van Christus dat altijd een schandalige onrechtvaardigheid is voor wie hun gevoeligheid voor het lijden hebben geblokkeerd en tot compromissen zijn overgegaan met datzelfde

³ Dank zij de hulp van Don Cafasso, ontdekte Don Bosco wie die jonge gedetineerden echt waren; en die jongeren ontdekten een nieuw gezicht in de blik van Don Bosco. Zo kwamen ze tot de ontdekking van de droom van God die nood heeft aan dergelijke ontmoetingen om zich bekend te maken. Don Bosco ontdekte zijn zending niet voor een spiegel maar in de pijn om jongeren te zien die geen toekomst hadden. De salesiaan van de 21ste eeuw zal zijn identiteit niet ontdekken indien hij niet bekwaam is mee te lijden met "het groot aantal jongeren, gezond en sterk, levendig van geest, die in de gevangenis zaten, gekweld en beroofd van elk geestelijk en materieel voedsel ... In hen waren de schande van de natie en de oneer van de familie zichtbaar aanwezig" (*Memorie dell'Oratorio di san Francesco di Sales*); en wij kunnen er nog aan toevoegen: die van de Kerk.

⁴ Vandaag zien we hoe in veel regio's de jongeren de eersten zijn om zich op te richten, zich te organiseren en rechtvaardigheid te bevorderen. Verre van het willen beletten van dergelijke opstanding zijn jullie salesiaanse huizen geroepen om plaatsen te worden die deze bewustwording van christenen en burgers stimuleren. Het doet ons denken aan de Strenna van de Algemeen Overste voor dit jaar: "Goede christenen en eerlijke burgers".

⁵ Ik nodig jullie uit altijd te denken aan allen die geen vragende partij zijn maar die we niet uit het oog kunnen verliezen als we geen afgesloten groep willen worden.

120 onrecht dat onschuldigen treft. «Laten we geen Kerk zijn die ongevoelig blijft voor deze drama's van haar jongeren. Laten we er nooit aan wennen, want wie niet kan wenen is geen moeder. Wij willen wenen opdat ook de samenleving meer moeder zou zijn...» (*Christus vivit*, nr. 75).

De "Valdocco-optie" en het charisma van de aanwezigheid

125 Het is belangrijk duidelijk te maken dat we niet gevormd worden *voor* de zending, maar *in* de zending waar ons hele leven met zijn keuzes en prioriteiten rond draait. De initiële en permanente vorming kunnen geen instantie zijn die voorafgaand of parallel is of los staat van de identiteit of de gevoeligheid van de leerling. De zending *inter gentes* [tussen de mensen] is onze beste scholing: vandaaruit bidden, reflecteren, studeren en rusten wij. Als we ons isoleren of afzonderen van de mensen voor wie we geroepen zijn te dienen, zal onze identiteit van godgewijden ons ontsnappen en wordt het een karikatuur.

130 In die zin heeft één van de obstakels die we vaststellen weinig te maken met eender welke situatie van buiten onze gemeenschappen, maar is het eerder iets dat ons rechtstreeks raakt door een vervormde ervaring van pastoraal ... en dat ons zoveel kwaad doet: het klerikalisme. Het is het persoonlijk streven naar het bezetten, naar zich toe trekken en bepalen van de ruimte terwijl men de zalving van het Volk van God minimaliseert en uitschakelt. Klerikalisme of het beleven van de roeping op een elitaire manier verwacht
135 met voorrecht, dienstbaarheid met slaafsheid, eenheid met uniformiteit, verschil van standpunt met oppositie, vorming met indoctrinatie. Klerikalisme is een perversie die een functionele, paternalistische, bezitterige en zelfs manipulatieve relatie met de andere roepingen in de Kerk bevordert.

Een andere hindernis die we zien - verspreid en zelfs gerechtvaardigd, vooral in deze tijd van onzekerheid en kwetsbaarheid - is de tendens naar het rigorisme. Door autoriteit te verwarren met autoritarisme, wil het menselijke processen beheersen en controleren vanuit een scrupuleuze, strenge en zelfs bekrompen
140 houding ten opzichte van de beperktheden en zwakheden van zichzelf en van de ander. De rigorist vergeet dat tarwe en onkruid tegelijk opgroeien (cf. Mt 13, 24-30) en "dat niet iedereen alles kan doen en dat in dit leven de menselijke zwakheden niet volledig en eens en voor altijd genezen worden door de genade. Hoe dan ook, zoals de heilige Augustinus ons leerde, nodigt God je uit te doen wat je kunt en te vragen wat je niet kunt (*Gaudete et exsultate*, nr. 49). Sint Thomas van Aquino herinnert er ons met grote spirituele
145 finesse en subtiliteit aan dat "de duivel velen bedriegt. Sommigen zet hij aan tot zonde, anderen daarentegen tot een buitensporige strengheid jegens degene die zondigt, zodat hij, als hij ze niet kan strikken met ontaard gedrag, ze leidt tot de verdoemenis door gebruik te maken van de gestrengheid van prelaten die niet corrigeren met barmhartigheid maar tot wanhoop drijven. Zo verliezen mensen zichzelf en vallen ze in het net van de duivel. En dat overkomt ook ons als we de zondaars niet vergeven."⁶

150 Degenen die anderen begeleiden om te groeien, moeten mensen zijn met een brede horizon, in staat om grenzen en hoop samen te houden en zo helpen altijd met perspectief te kijken, met een heilbrengend perspectief. Een opvoeder "die niet bang is grenzen te stellen en zich tegelijkertijd overgeeft aan de dynamiek van de hoop die uitgedrukt wordt in zijn vertrouwen in de werkzaamheid van de Heer, is het beeld van een sterke man die bestuurt wat niet toebehoort aan hem, maar aan zijn Heer."⁷ Het is ons niet
155 toegestaan de kracht en de genade te verstikken of te beletten van datgene wat mogelijk is en waarvan de realisatie altijd een zaadje verbergt van nieuw en goed leven. We leren werken en vertrouwen in Gods tijden die altijd groter en wijzer zijn dan onze kortzichtige regels. Hij wil niemand vernietigen maar iedereen redden.

160 Het is daarom dringend nodig een stijl van vorming te vinden die op structurele wijze erkent dat de evangelisatie een totale participatie veronderstelt van elke gedoopte - met al zijn talenten en zijn grenzen -

⁶ Super II Cor., cap. 2, lect. 2 (op het einde). De passage die Sint Thomas becommentarieert is 2 Kor 2, 6-7 waar Paulus schrijft over wie hem bedroefd heeft: "Jullie moesten hem met welwillendheid behandelen en hem troosten opdat hij niet bezwijkt onder een te groot verdriet."

⁷ J.M. BERGOGLIO, *Meditazioni per religiosi*, p. 105.

en dus niet alleen van de zogenaamde 'gekwalficeerde actoren' (*Evangelii gaudium*, nr. 120). Het gaat om een participatie waarbij dienstbaarheid, vooral aan de allerarmsten, de dragende as is die helpt om de Heer bekend te maken en te getuigen van Hem "die niet gekomen is om gediend te worden, maar om te dienen en zijn leven te geven als loosprijs voor velen" (Mt 20, 28). Ik moedig jullie aan jullie inspanningen verder te
165 zetten om van jullie huizen 'kerkelijke laboratoria' te maken die in staat zijn de verschillende roepingen en zendingen in de Kerk te erkennen, te waarderen, te stimuleren en aan te moedigen.⁸

In die zin denk ik concreet aan twee vormen van aanwezigheid in uw salesiaanse gemeenschap die kunnen helpen om de plaats te vergelijken die de verschillende roepingen bij jullie innemen. Het gaat om twee
170 aanwezigheden die een 'tegengif' vormen tegen elke klerikale en rigoristische neiging: de coadjuteur en de vrouwen.

De medebroeders coadjuteurs zijn een levende uitdrukking van de gratuïteit die eigen is aan het charisma dat jullie uitnodigt deze te koesteren. Jullie toewijding is op de eerste plaats teken van een gratuite liefde van de Heer en tot de Heer in zijn jongeren, die niet primair bepaald wordt door een ambt, een functie of een specifieke dienst maar doorheen een aanwezigheid. Nog voordat het erom gaat bepaalde dingen te
175 doen, is de salesiaan een levende verwijzing naar een aanwezigheid waarin beschikbaarheid, luisterbereidheid, vreugde en toewijding de essentiële aspecten zijn om processen op gang te brengen. Het gratuite van de aanwezigheid redt de congregatie van elke activistische obsessie en van elk technisch-functioneel reductionisme. De eerste roeping is die van een vreugdevolle en gratuite aanwezigheid tussen de jongeren.

En wat zou er van Valdocco geworden zijn zonder de aanwezigheid van Mamma Margherita? Zouden jullie
180 huizen mogelijk zijn geweest zonder deze vrouw van geloof? In sommige regio's en plaatsen "zijn er gemeenschappen die lang, soms tientallen jaren, het geloof levendig gehouden en doorgegeven hebben zonder dat er een priester naartoe is gegaan. Dit is te danken aan de aanwezigheid van sterke en toegewijde vrouwen. Ongetwijfeld geroepen en aangespoord door de Heilige Geest, hebben deze vrouwen
185 doopsels toegediend, catechese gegeven, mensen leren bidden en gewerkt als missionarissen. Eeuwenlang hebben zij de Kerk in deze streken met een bewonderenswaardige toewijding en vurig geloof overeind gehouden." (*Querida Amazonia*, nr. 99). Zonder een echte, effectieve en affectieve aanwezigheid van vrouwen zouden jullie werken de moed en de capaciteit missen om aanwezig te zijn onder de vorm van gastvrijheid, als een thuis. Tegenover de hardheid die uitsluit, moeten we leren het nieuwe leven van het
190 evangelie op te wekken. Ik nodig jullie uit verder de dynamiek te ontwikkelen waarin de stem van de vrouw, haar blik en haar handelen - gewaardeerd in haar eigenheid - een echo mag vinden in het nemen van beslissingen; de vrouw als actor, niet aan de zijlijn maar als wezenlijk in jullie werken.

De "Valdocco-optie" in de veelheid van talen

Net als in vroegere tijden zoekt de mythe van Babel zichzelf op te leggen in naam van de globaliteit. Hele
195 systemen scheppen een globaal en digitaal communicatienetwerk dat in staat is de verschillende uithoeken van de planeet met elkaar te verbinden, met het grote gevaar de culturen monolithisch één te maken door ze hun essentiële kenmerken en rijkdommen te ontnemen. De wereldwijde aanwezigheid van jullie salesiaanse familie is een stimulans en een uitnodiging om de rijkdom van de veelheid van culturen waarin jullie zich bevinden te behouden zonder ze te willen 'standaardiseren'. Streef er daarentegen naar dat het
200 christendom de taal en de cultuur van de lokale bevolking kan integreren. Het is triest te zien dat de christelijke aanwezigheid in veel delen van de wereld nog steeds wordt ervaren als een vreemde (vooral Europese) aanwezigheid; een situatie die ook terug te vinden is in vormingstrajecten en levensstijlen (cf. *Ibid.*, nr. 90).⁹ Daartegenover moeten we handelen volgens de inspiratie van een anekdote waar Don Bosco

⁸ Vooraleer een kerkelijke roeping een handeling is die differentieert of complementair maakt, is ze een uitnodiging tot het aanbieden van een specifieke gave in functie van de groei van anderen.

⁹ Cf. *Evangelii gaudium*, nr. 116: "Op die manier, zoals we het zien in de geschiedenis van de Kerk, heeft het christendom niet één uniek cultureel model, maar zal het tegelijkertijd zichzelf blijven in absolute trouw aan de

205 antwoordde op de vraag in welke taal hij graag sprak: "Deze die mijn moeder mij leerde: daarin kan ik het gemakkelijkst communiceren." Volgens deze overtuiging is de salesiaan geroepen om in de moedertaal te spreken van elk van de culturen waarin hij zich bevindt. De eenheid en de communio van jullie familie zijn in staat al deze verschillen aan te nemen en te aanvaarden tot verrijking van het hele lichaam in een synergie van communicatie en interactie waarbij ieder het beste van zichzelf kan aanbieden tot welzijn van het hele lichaam. Zo zal de salesianiteit zich niet verliezen in de monotonie maar een mooiere en meer aantrekkelijke uitdrukking krijgen ... en zelfs in staat zijn zich uit te drukken 'in dialect' (vgl. 2 Mak 7, 26-27).

215 De explosie van de virtuele realiteit die de dominante taal geworden is in veel landen waar jullie jullie zending vervullen, vereist tegelijkertijd en op de eerste plaats het erkennen van alle mogelijkheden en goede kanten van dit fenomeen, zonder de impact te onderschatten of te negeren die het bezit tot het creëren van banden, vooral op affectief niveau. Hierin zijn ook wij als godgewijde volwassenen niet immuun. De wijdverbreide (en noodzakelijke) "pastoraal van het scherm" vraagt ons op een intelligente manier thuis te zijn op het web en het te erkennen als een domein van de zending¹⁰ dat op zijn beurt vraagt alle noodzakelijke bemiddelingen aan te nemen om niet opgesloten te blijven in zijn eigen circulariteit en zijn specifieke logica. Deze valstrik kan ons - zelfs in naam van de zending - opsluiten in onszelf en ons isoleren in een comfortabele, oppervlakkige virtualiteit die weinig tot helemaal niet betrokken is op het leven van jongeren en de broeders van de gemeenschap, of op de apostolische taken. Het netwerk is niet neutraal en het heeft een grote macht om cultuur te creëren. Onder de 'avatar' [het aantrekkelijke beeld] van de 'virtuele nabijheid' kunnen we blind worden of ver verwijderd raken van het concrete leven van mensen, waardoor de missionaire kracht afneemt en verarmt. Het individualistisch terugplooiën op zichzelf, zo wijdverbreid en als sociaal voorgesteld in deze sterk gedigitaliseerde cultuur, vereist speciale aandacht, niet alleen met betrekking tot onze pedagogische modellen maar ook met betrekking tot het persoonlijk en gemeenschappelijk gebruik van de tijd, onze activiteiten en onze bezittingen.

De "Valdocco-optie" en het vermogen om te dromen

230 Een van de 'literaire genres' van Don Bosco waren de dromen. Daarmee baande de Heer zich een weg in Don Bosco's leven en in het leven van heel jullie congregatie; dat heeft de verbeelding van het mogelijke verbreed. De dromen hielden hem niet in slaap, maar hielpen hem - zoals dat bij Sint-Jozef gebeurde - om een andere diepte en andere maatstaven van leven aan te nemen: deze die voortkomen uit het binnenste van Gods mededogen. Het gaf de mogelijkheid om het evangelie concreet te beleven ... Hij droomde het en gaf het vorm in het oratorio.

235 Ik wil jullie deze woorden aanbieden zoals de 'avondwoordjes' in elk goed salesiaans huis op het einde van de dag en jullie uitnodigen om te dromen en zelfs grootse dromen te koesteren. Jullie weten wel dat al de rest jullie er bovenop zal gegeven worden. Droom van open, vruchtbare en evangeliserende huizen die de Heer toelaten zijn onvoorwaardelijke liefde te tonen aan veel jonge mensen, en die jullie toelaten te genieten van de schoonheid waartoe jullie zijn geroepen. Droom ... en niet alleen voor jullie zelf en de congregatie, maar voor alle jonge mensen die de kracht, het licht en de troost van vriendschap met Jezus Christus missen, die een geloofsgemeenschap missen die hen ondersteunt, die een horizon missen die zin en leven geeft (cf. *Evangelii gaudium*, nr. 49). Droom ... en doe anderen dromen!

Paus Franciscus

Rome, San Giovanni in Laterano, 4 maart 2020

evangelische boodschap en de kerkelijke traditie, en ook het gelaat aannemen van de ontelbare culturen en volkeren waarin het geworteld is."

¹⁰ Vandaag, inderdaad "is er nood aan een evangelisatie die een licht werpt op de nieuwe manieren om in relatie te treden met God, de anderen en de leefomgeving, en die fundamentele waarden tot stand brengt. Het is noodzakelijk daar te zijn waar de nieuwe verhalen en paradigma's groeien (*Evangelii gaudium*, nr. 74).